

Utställningen "Sten i evighet" finns numera permanent på Industrigatan 4-6 i Kristianstad. Den kan besökas vardagar 8-17.

Foto: Jörgen Johansson

"Sten i evighet"

Sten är ett i stort sett evigt material. Även om alla stensorter inte tål alla typer av klimat hur länge som helst, kan vi med fog säga att stor del av vår historia är skriven i sten.

För att sprida kunskap och förståelse för sten i den svenska kulturen tog Riksantikvarieämbetet 1995 fram vandringsutställningen "Sten i Evighet". Det var Karna Jönsson, då arbetande på Riksantikvarieämbetet, tillsammans med arkitekt Anna Margrethe Thagaard som utvecklade idén och producerade utställningen. Därefter påbörjade den sin vandring runt om i Sverige.

– När Riksantikvarieämbetets utställning bedömdes ha vandrat färdigt, hade man ingen lämplig förvaringsplats för den och den såldes. På olika vägar har den nu kommit i min ägo. Som professor vid SLU i ämnet "Natursten som bygg- och anläggningsmaterial" kunde jag inte låta bli att köpa denna klenod och placera den så att den blev tillgänglig för alla,

berättar Kurt Johansson.

Den återinvigdes i september 2015, på Geologins dag, av Karna och Anna Margrethe och fick då sin permanenta plats på Industrigatan 4-6 i Kristianstad. Anna Margrethe Thagaard tycker det är fantastiskt att utställningen har levt så länge, finns kvar och nu har fått permanent placering, vilket är mycket ovanligt för något som från början var en vandringsutställning.

Berättar historia

Sten har under årens lopp haft olika funktioner och betydelser för den svenska kulturen. I vissa fall var stenen bruksföremål, så som stenyxor, pilspetsar etc. Stenen kunde tidigt också vara ett kultuttryck i form av till exempel hällristningar, run-

stenar och andra minnesmärken. För religiös manifestation var sten ett typiskt material, inte minst i kyrkobyggnader. Makt har också manifesterats genom stenbyggnader: maktbalansen Kyrkan, Kungen, Adeln, senare Näringslivet och Offentligheten kan här tydligt utläsas ur byggnadernas relativa storlek och utformning.

Utställningen illustrerar genom olika montrar uttryck för denna utveckling. Välgjord detaljrikedom ger en mycket levande bild av de olika tidsepokerna, byggnadsstil, teknik, verktyg etc.

Från år 1000 och till 1550 var kyrkan den största stenanvändaren och då för nybyggnation av kyrkor. År 1550–1850 var förutom kyrkan även Svenska staten, ofta kungen, och adeln stora stenanvändare. Efter 1850 ökade sten användningen kraf-

en permanent utställning i Kristianstad

tigt då näringslivets byggnader, offentliga byggnader och bostäder byggdes allt mer i sten, men även ett stort antal kyrkor byggdes.

Trots att i stor utsträckning "sten är evig" måste den i vissa delar underhållas och restaureras. Även där sker det en kontinuerlig utveckling. I en av utställningens montrar visas de restaureringstekniker som användes 1995.

I en sista monter har man lagt till det som hänt inom den tekniska utvecklingen sedan utställningen skapades. Vid restaurering används även idag de gamla verktygen för att ge stentytan den ursprungliga finishen. Men på vägen dit kan man utan att störa slutintrycket använda modern 3D-teknik både för skanning (mallning) och grovfräsning.

Från år 1000 till 1550 var kungen och kyrkan de dominerande sten användarna.

År 1550-1850 var kungen och adeln de stora sten användarna. Bilden visar en av montrarna i utställningen "Sten i evighet".

Efter 1850 ökade sten användningen kraftigt då näringslivets byggnader, offentliga byggnader och bostäder använde allt mer sten, men även ett stort antal stenkyrkor byggdes.